

מעדני כהן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

יום הכיפורים

ופרשת האזינו תשפ"ו

בענין אם גם בפר ובשעיר מירק אחר שחיטה על ידו, ואם דוקא כהן מירק השחיטה

דף ל"ב ב' דהוא לישנא דקטלא, וכתב שם בתוס' ישנים דלפי שלא גמר כל שחיטתה נקט האי לישנא, וא"כ בשחיטת הפר שנקט הלשון ושחטו ע"כ דגמר כל שחיטתה, ולא היה אחר ממרק השחיטה, וכ"כ לדקדק ברש"י ביומא (דף י"ב ע"ב), אך צ"ב הטעם לחלק בין שחיטת התמיד לשחיטת הפר והשעיר.

יבואר אם דוקא כהן מירק השחיטה

והנה לגבי התמיד דתנן שאחר מירק שחיטה על ידו, פירש רש"י ומירק אחר וגמר כהן אחר שחיטה וכו', וכ"כ רש"י בחולין דף כ"ט ב', וצ"ב אמאי נקט רש"י דוקא כהן, הא שחיטה כשירה בזה, ויעוי' ברע"ב על המשנה פ"ג מ"ד שכתב וגמר כהן אחר בשחיטה וכו', ונראה דלא גרס כהן, אלא כהן, והיינו בסימנים, אך לשון זה הוא דחוק, דודאי שגמר לשחוט את הסימנים, ולמאי איצטרך לומר שגמר כהן אי לאו דהכוונה כהן דווקא.

ויש מקום לומר, דבחי' הריטב"א ביומא (דף כ"ה ע"א) מבואר דבקרבת ציבור לכתחילה שחיטה בכהן, וא"כ י"ל דלהכי דקדק רש"י לומר שכהן מירק שחיטה על ידו, דתמיד הוא הרי קרבן ציבור, ולכתחילה בעי' דוקא כהן.

יבואר דברי רש"י ביבמות דבשבת לא הותר שחיטה בזה

וי"ל עוד, דהנה בדברי רש"י ביבמות (דף ל"ג ע"ב) דקדקו האחרונים דאע"פ ששחיטה כשירה בזה מ"מ בשבת אין היתר לזר לשחוט, וזר ששחט בשבת הוי חילול שבת, דאיתא התם זר ששימש בשבת וכו' יש כאן משום זרות ומשום שבת, ומקשה זר ששימש בשבת במאי, אי בשחיטה, שחיטה בזה כשרה, ופירש רש"י שחיטה בזה כשרה, ואין כאן משום זרות ע"כ. ואמאי כתב רש"י רק שאין כאן משום זרות, הא כיון ששחיטה כשירה בזה, גם משום שבת אין כאן, וכתבו האחרונים, [ברש"י שם, ובשער המלך פ"ו מביאת מקדש ה"י, ובחי' בית מאיר ביבמות שם], דמשמע ברש"י דרק משום זרות אין כאן, אבל משום שבת איכא איסורא, ובטעם הדיבר, יעוי' בבית הלוי (ח"ב ס' ט') שכתב דזר שאינו מצווה על העבודה לא ניתנה שבת לדחות אצלו גם בשחיטה.

אכן יש לומר עוד, דבשבת לא הותרה העבודה רק במי שיכול לגמור את כל הד' עבודות, שעליו הטילה התורה את חובת העבודה בשבת, וא"כ זר שאינו יכול לגמור את שאר העבודות לא הותר לו גם השחיטה בשבת, שלא נדחתה שבת אצלו.

יבואר דלפ"ז בדוקא נקט רש"י כהן דלזר היה אסור למרק השחיטה

ולפ"ז י"ל דלהכי הוצרך רש"י לומר שדוקא כהן מירק השחיטה, דהנה בפמ"ג בסי' תרכ"ב בא"א סק"ד ובס"י שט"ז במשב"ז סק"ה פשיטא ליה שאע"פ ששחט רוב שתי הסימנים מ"מ מי שישחוט בשבת את מיעוט הסימנים שנשאר ג"כ עובר באיסור נטילת נשמה, דאכתי היא חשובה כחיה לכל דבריה, והמנחת חינוך במוסך השבת מצוה ל"ב נסתפק בזה, וא"כ [לד' הפמ"ג] לזר היה אסור לגמור את השחיטה, דהא לזר לא הותרה שחיטה בשבת, וה"ה ביו"ב, ולהכי דקדק רש"י דדוקא כהן מירק השחיטה על ידו.

יבואר אמאי לכהן הדין הותר למרק השחיטה הא אין העבודות כשרות רק בכה"ג

אך לכאורה לא הועיל רש"י מידי במה שכתב שכהן מירק השחיטה על ידו, דהא כיון שביזה"כ אין העבודות כשרים אלא בכהן גדול, א"כ לכאורה כהן הדין הרי הוא שוה לזר, וכמו שבוזר לא הותרה לו שחיטה בשבת ה"ה דלכהן הדין לא הותרה שחיטה ביו"ב.

ובאמת בחזו"א [אבה"ע סי' קל"ד לדף ל"ג ב'] הוכיח מזה גופא שלא כדקדוק הרש"י הנ"ל בדברי רש"י, וכתב דמהא דמותר לכהן הדין למרק השחיטה ע"כ דגם

להשפך, ולכן צריך אחר למרק השחיטה, אבל כשמקיימים ההקדבה בדיבוריו הרי אין הדם נשפך, ולכן לא הוצרך המירוק, אבל א"כ למה הוצרכו בתמיד, וצ"ע.

במשנה ביומא (דף ל"א ע"ב) תנן, הביאו לו את התמיד, קרצו, ומירק אחר שחיטה על ידו, ומפרש בגמ' שם (דף ל"ב ע"ב) דאחרי ששחט הכהן גדול את רוב שתי הסימנים, מירק אחר השחיטה על ידו, והיינו שכהן אחר סיים לשחוט את מיעוט הסימנים שנשארו, דאע"פ שבעלמא סגי ברוב שתי סימנים, מ"מ מצוה למרק, וכיון שהכהן גדול היה צריך לקבל את הדם, שאין הקבלה כשירה אלא בכהן גדול, להכי נתן לאחר לגמור את השחיטה כדי שיוכל מיד לקבל את הדם.

יבואר דבפרו של אהרן ובשעיר לא תני שמירק אחר שחיטה על ידו

אך יש לדקדק, דבשאר קרבנות היום לא הוזכר שאחר מירק שחיטה על ידו, וכמו בפרו של כהן גדול בדף מ"ג ב' תנן שחטו וקבל במזרק את דמו וכו', ולא הוזכר שאחר מירק שחיטה על ידו, וכן לגבי השעיר בדף נ"ג ב' תנן הביאו לו את השעיר שחטו וקבל דמו במזרק וכו', ולא הוזכר שאחר מירק שחיטה על ידו, וצ"ב מאי שנא הך תרת, הא גם בהם היה העבודה רק בכ"ג, ומאחר שהכהן גדול צריך למהר לקבל את הדם, אמאי לא תני בהם שאחר מירק שחיטה על ידו כמו בתמיד.

ובתוס' יו"ט (פ"ד מ"ג) כתב דאין הכ"נ, וגם בהם אחר מירק שחיטה על ידו, אלא שקיצר התנא וסמך על מה שאמור בתמיד שאחר מירק שחיטה על ידו, וכ"כ במאירי בדף נ"ג [אלא שהוא חילק בין הפר והשעיר], ובסדר אתה כוננת שאומרים בנוסח ספרד איתא להדיא דגם בפר ושעיר מירק אחר שחיטה על ידו.

אך לכאורה בדברי הרמב"ם (פ"ד מעבודת יו"ב) משמע דרק בתמיד מירק אחר שחיטה על ידו, דהרמב"ם כתב כל סדר עבודת היום כסדר שנעשה בכל דבר, ואפ"ה רק גבי תמיד דקדק לכתוב ומירק אחר על ידו, אבל גבי פרו של כ"ג וגבי שעיר לא כתב כלום שיהיה ממרק אחר על ידו, ומשמע דבהם לא היה צריך אחר למרק שחיטה על ידו, וקשה לומר שהרמב"ם סמך על מה שכתב בתמיד, שהרמב"ם היה צריך לפרש דבריו.

יבואר כמה דקדוקים בדברי הפיוט של אמיץ כח

וכן משמע בפיוט של אמיץ כח, ששם כתב בשחיטת התמיד 'עמד וקדש וקרן תמיד השחר פקד למרקו, והוא קיבל זורק', אבל בשחיטת הפר והשעיר לא כתב שפקד לאחר למרקו, וזה כמו ששינו במשניות שרק בתמיד כתב שאחר מירק שחיטה על ידו, אך במשנה יש מקום לומר כמו שכתב התוס' יו"ט הנ"ל שקיצר התנא וסמך על מה שאמר בתמיד, אבל בסדר הקרבנות שאומרים בשביל לקיים ונשלמה פרים שפתינו, אם אין אומרים להדיא שאחר מירק השחיטה א"כ לא נעשה המירוק על ידי ונשלמה פרים שפתינו, וע"כ דס"ל שלא היה מירוק אלא בתמיד, ואין לומר שא"צ להזכיר המירוק שאינו מכלל העבודה עצמה, אלא שהיה מצוה למרק, שהרי בתמיד כן הוזכרו.

עוד יש לדקדק בדברי הפייט שבשחיטת הפר אמר קח מאכלת חדה ושחטו כסדר, וצ"ב מה הכוונה כסדר, ושמעתי מנבי יקרי הרב הגאון ר' יעקב שליט"א שביאר דלפי משנת לעי' לדקדק בדברי הפייט שרק בשחיטת התמיד מירק אחר שחיטה על ידו, אבל בשחיטת הפר והשעיר לא היה אחר ממרק השחיטה, א"כ להכי אמר לגבי הפר שחטו כסדר, דרצה לומר כסדר הרגיל כל השנה ששחט את כל הסימנים. **אכן** באמת יש לומר להיפך, דכוונתו כסדר, הוא כסדר שנאמר בתמיד שאחר ממרק שחיטה על ידו, וכמו כן גם בפר אחר מירק שחיטה על ידו, אך לכאורה כיון שא"צ מבואר להדיא בכוונתו, ויש לפרש כמשנת' דכוונתו כסדר כל השנה ששחט את כל הסימנים, א"כ אכתי חסר בונשלמה פרים שפתינו.

יבואר הלשון קרצו

עוד יש לדקדק בדברי התנא במשנה, שרק בשחיטת התמיד מירק אחר שחיטה על ידו, דבשחיטת התמיד תנן הביאו לו את התמיד, קרצו, ומירק אחר שחיטה על ידו, ובשחיטת הפר תנן שחטו וקבל במזרק את דמו וכו', והנה לשון קרצו מפרש בגמ' ביומא

^א והענין ידיו הרב גרשון אריה גורדן שליט"א שהיה מקום לומר שבאמירת סדר העבודה שהוא במקום הקרבן א"צ להזכיר המירוק, דאדרבא הרי עדיף שיעשה הכל על ידי כ"ג, אלא שהיה יכול

שחיתות זר הותרה בשבת, דביוה"כ כהן הדיוט הוא כמו זר, דהא כל העבודות אינם כשרים רק בכהן גדול, וכמשנ"ת, [ויעו"ש שם דפשיטא לי' כהפמ"ג הנ"ל דגם לאחר שנשחט רוב שתי סימנים מ"מ איכא איסור נטילת נשמה], וכתב דמש"כ רש"י שאין כאן משום זרות כוונתו דכיון שאין כאן משום זרות ה"ה דגם משום שבת אין כאן.

ישוב דברי האחרונים מהא דמירק אחר שחיטה על ידו

ובישוב דברי האחרונים [השער המלך ובית מאיר והרש"ש] שלמדו בדעת רש"י שלא הותר לזר שחיטה בשבת, צריך לומר, דכיון דהא דבעבודות התמיד אין העבודות כשרות אלא בכהן גדול אין זה אלא מדרבנן, כמו שכתבו התוס' ביזמא דף ל"א ב', דהא אין זה מעבודת היום, ומדאורייתא רק עבודת היום אינה כשרה אלא בכהן גדול, וכן מבואר במאירי שם בדעידעבד אם עבד כהן הדיוט בקרבן התמיד, כשר הקרבן, א"כ

יבואר ספק הגמ' אם שהייה פוסלת במיעוט בתרא

כדי שהקבלה תהיה בשלימות [היינו כדי שיוכל לקבל את כל הדם] ע"י הכהן גדול העמידו הדבר על דין תורה, ושפיר ניתן יוה"כ לידחות אצלו, דהא מדאורייתא הרי הוא כשר בכל עבודות התמיד.
ולפ"ז מדוקדק היטב הא דלא תנא בפרו של כ"ג ובשעיר שאחר מירק שחיטה על ידו, דכיון דהתם מדאורייתא אין העבודות כשרות אלא בכהן גדול, א"כ התם אי אפשר ליתן לאחר למרק השחיטה, דהא לא הותרה יוה"כ לדידיה.

ולמש"כ המאירי והתוס' יו"ט דגם בפר ובשעיר מירק אחר שחיטה על ידו באמת תיקשי הא כיון דמדאורייתא אינו כשר בעבודות הפר והשעיר, א"כ לא הותר לו שבת ויוה"כ, ולכא"ו יאה מוכרח בדבריהם אחד מהשתיים, או דלא סברי דקדוק האחרונים הנ"ל ברש"י, או דסברי דלאחר שחיטת רוב שתי סימנים אין בזה איסור שבת, וכהצד במנחת חינוך שאין בזה איסור נטילת נשמה.

בדין אבר שנחתך אחר ששחט רוב, והשלים השחיטה, אי שרי האי אבר באכילה

והנה לכא"ו לפ"ז יל"ע אם לאחר ששחט רובו חתך חתיכה מהבהמה, ואח"כ השלים ושחט את כל הסימנים, דלא יהיה היתר לחתיכה זו, דכיון דכששחט את כולו לא חל ההיתר רק בכולו, א"כ נמצא שלחתיכה זו אין היתר שחיטה.

ובתשו' חמדת שלמה ס' ז' דן בזה, וכתב להוכיח דלא כהבית הלוי הנ"ל אלא גם בשחט כולו מ"מ ההיתר חל ע"י רובו, דבגמ' בחולין דף ח' ב' דנה הגמ' בהא דבית השחיטה רותח ואם שחט בהמה טריפה צריך להגליל את הסכין, דא"כ בכל שחיטה יצטרך להגליל את הסכין משום שהוא בולע אבר מן החי, ומושגי שם דהא דחיימא הוא רק כי גמרה שחיטה וההיא שעתא התירא בלע, ולכא"ו הא חיימא תיכף כששחט את רוב הסימנים, דהא כשאמרו שאם שחט טריפה צריך להגליל את הסכין אמרו בסתמא ולא הצריכו שיהא זה רק בתנאי ששחט את כל הסימנים, וע"כ דגם ברוב סימנים הוא חיימא, ובולע, ואם נימא דבשחט כולו אינו מתיר עד שהשלים כולו, א"כ מיד כששחט רוב סימנים שצוואר הבהמה כבר חיימא, בולע הסכין מאבר מן החי שהרי בשחט כולו לא הותר אבר מן החי אלא אחר שחיטת כולו, וא"כ לעולם יצטרך להגליל את הסכין, אלא ע"כ דגם בשחט כולו חל היתר מיד כששחט רוב.

וכתב החמדת שלמה שם דאע"ג דמסבירא הי' נראה דבשחט כולו לא נסתלק האיסור אלא כשהשלים כולו, דאל"כ היאך פוסל אח"כ במיעוט בתרא, מ"מ מדברי הגמ' מוכח דגם בשחט כולו חיל ההיתר בשחיטת רובו.

אכן נראה פשוט, דאע"פ דכששחט את כולו ההיתר חל רק ע"י כולו, מ"מ כל זה הוא רק לגבי הבהמה שנשחטה, אבל לגבי האבר שנחתך מהבהמה אחר שחיטת רובו, הרי הוא הותר בשחיטת רובו בלבד, שמה שהמשיך שחיטתו לא היה אלא לגבי שאר הבהמה שעדיין שייכא ביה שחיטה, אבל לגבי האבר הנתלש לא היה בו אלא שחיטת רובו בלבד, והכ"נ לגבי השמנונית של אבר מן החי שנבלעה בסכין, לגבי אותה בליעה לא נמשכה השחיטה, דבשעה שפרשה מהבהמה נגמרה השחיטה לגבי, ולהכי אינו אסור משום אבר מן החי, שו"ר שכ"כ מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בביאורים והערות על הש"ש ש"א פכ"ב.

יבואר אם לאחר ששחט רובו יכול לברך על השחיטה

עוד יש לדון נפ"מ לדברי הבית הלוי, דהנה אם שכח לברך עד לאחר השחיטה אינו יכול לברך, אך אם נזכר שלא בירך באמצע השחיטה יכול לברך, ויל"ע אם נזכר לאחר ששחט רובו אם יכול לברך, דבפשוטו נראה דכיון שכבר הותרה הבהמה ברובו א"כ אין יכול לברך, אך למש"כ הבית הלוי דכששחט את כולו ההיתר חל ע"י כולו ולא ע"י רובו, א"כ י"ל דאכתי יכול לברך, ואע"פ שאינו חייב בשחיטה זו דהא יכול להפסיק כששחט רובו, וא"כ לכא"ו לא יוכל לומר וצונו, מ"מ נראה דלאחר ששחט את כולו אין ההיתר חל רק ע"י כולו, א"כ מחוייב הוא בשחיטה זו, ושפיר יכול לומר וצונו, ואפשר דלא גרע מנשים במצוות עשה שהז"ג שיכולות לברך, והכא עדיף טפי, דהא לאחר ששחט כולו הרי אינו כשר אלא ברובו.

אכן יש לומר דגם אם אינו חייב לשחוט כולו אלא לכתחלה מדרבנן, שפיר יכול לברך על השחיטה אחר שחיטת רובו, שהרי מדרבנן צריך לשחוט, והעירני לזה ידידי הרב הגאון ר' ישראל פאוסט שליט"א.

יבואר דלביאור הבית הלוי אי אפשר שאחר ימרק את השחיטה

ומ"מ כיון דלדברי הבית הלוי הביאור ברש"י דשהייה במיעוט בתרא פוסל הוא משום דכששחט כולו ההיתר חל רק ע"י כולו, א"כ כשכחן הדיוט ממרק את השחיטה, כיון שהוא משלים את השחיטה, הרי לא חל ההיתר שחיטה רק ע"י כולו, וא"כ הרי זה כמי שכהן הדיוט שחט את כל הסימנים, ואין נפ"מ במה שהכהן גדול שחט את רוב הסימנים, כיון שההיתר חל רק ע"י כולו, וא"כ אינו מובן למה כהן הדיוט גמר השחיטה, שהרי בזה הוא הפסיד את מעלת השחיטה על ידי כ"ג.

ויש לבאר באופן אחר, דהנה בגמ' בחולין (דף ל"ב ע"א) בעי רב הונא ברי' דרב נתן שהה במיעוט סימנים מהו, וסליק בתיקו. ופירש רש"י שם דהספק הוא היכא דשחט את הרוב, ואח"כ שהה וגמר שחיטתו, והספק הוא אם אמר' דכיון דעבד לי' רובא איתכשר, ולא איכפת לו ששהה וגמר השחיטה, או דלמא כיון דהדר גמרה, כולה חדא שחיטה היא, וכן פירש רש"י שם בדף ל' ע"ב בהחליד במיעוט סימנים, דהיינו שהחליד במיעוט בתרא.

וכן מבואר גם בדברי הראב"ד בהשגות פ"פ משחיטה ה"ד, דפירש שהספק בגמ' הוא היכא דשהה אחר שחיטת הרוב, אי שהייה פוסלת בזה או לא.

ובפשוטו הדבר צ"ב, דכיון דסגי ברוב סימנים א"כ כבר הוכשרה הבהמה בשחיטת הרוב, ואיך שוב תיפסל אח"כ בשהייה, וכן תמהו הראשונים שם, וגם הקשו על רש"י מתוספתא ערוכה דמבואר שם דשהייה במיעוט בתרא כשר, ודחו פירוש רש"י, ופירשו הספק באופ"א, והרמב"ן בחולין דף ל' ע"ב כתב דכל הנידון בגמ' הוא רק בדרבנן, אם גזרו שגם בזה יפסול שהייה, אבל מדאורייתא ודאי לא פסלה שהייה במיעוט בתרא, וכן מבואר ברשב"א בתורת הבית.

אך בדברי רש"י משמע דספק הגמ' הוא כדאורייתא, דרש"י כתב בשם בה"ג דכיון דמסקינן בתיקו עבדינן לחומרא, ואם כדברי הרמב"ן והרשב"א דכל הנידון בגמ' הוא רק בדרבנן אמאי עבדינן לחומרא, הא ספק דרבנן לקולא, וכ"כ בתבואות שור סי' כ"ג סק"ט דודאי רש"י סובר דהוי ספק של תורה, והביא שכ"כ רבינו ירוחם דהוי ספק נבילה מדאורייתא.

יבואר קושיית האחרונים מהא דמירק אחר שחיטה על ידו

והקשו האחרונים דא"כ איך מירק אחר שחיטה על ידו הא כיון דאין העבודות כשרות רק בכהן גדול, א"כ כמו ששהייה במיעוט בתרא פוסל כיון שזה חלק מהשחיטה, א"כ הכ"נ מירוק השחיטה הוי חלק מהשחיטה, והיאך מכשרינן השחיטה כשהשלימו מי שפסול לעבודה זו, שהרי כל עבודות יוה"כ אינן כשרות אלא בכהן גדול, וע"י באבני נור יו"ד סי' י' ואו"ח סי' ה' שעומד בזה.

והנה לדעת הרמב"ן והרשב"א שכל הנידון בגמ' הוא רק מדרבנן לא קשה, די"ל דלא גזרו כן רק בפסולי שחיטה, אבל לגבי הדין שצריך שהעבודה תיעשה בכהן גדול שאי"ז פסול שחיטה, אלא חסרון הכשר, לא גזרו, אבל לדעת רש"י שהנידון בגמ' הוא כדאורייתא קשה לחלק בזה, וא"כ תיקשי היאך הכשירו שכהן הדיוט ימרק השחיטה.

יבואר דמהאי טעמא גופא דשהייה פוסל במיעוט"ב לא אמרו בפר ובשעיר שאחר מירק שחיטה ע"י

ואפשר דבאמת מהאי טעמא גופא לא אמרו בפר ובשעיר שאחר מירק השחיטה על ידו, דכיון ששהייה פוסל במיעוט בתרא א"כ הכ"נ אם כהן הדיוט ישחט את מיעוט הסימנים לא חשיב שהשחיטה נעשית ע"י כהן גדול, אך בתמיד שצריך כהן גדול רק מדרבנן אבל בדיעבד כשר ע"י כהן הדיוט, [כמשנ"ת לעי' מדברי המאירי], א"כ בזה אמרו דסגי שהכהן גדול ישחט רק את רוב הסימנים, כדי שיוכל לקבל את כל הדם, אך אי אפשר לומר כן, וכדיבואר א"ה בסמוך.

יבואר ביאור הבית הלוי בדעת רש"י

דהנה בדעת רש"י דשהייה פוסל במיעוט בתרא ביאר הבית הלוי [ח"ב סי' י"א] דס"ל לרש"י דהא דבעלמא סגי בשוחט רק את הרוב, אין הטעם דהמיעוט אינו בתורת שחיטה כלל, רק באמת צריך לשחוט כל הסימנים, אלא דאם שחט רק הרוב וסליק ידו ממנו חשבינן גם המיעוט כאלו הוא נשחט ג"כ, וכמו בכל דוכתא דרובו ככולו והמיעוט נגזר בטר רובו, ומשו"ה אינו מעכב בדיעבד דחשבינן ליה כאלו נשחט כולו, אבל לכתחילה צריך לשחוט, דהרי הא דכשר אינו רק משום דחשבינן ליה כאלו הוא שחוט, ומש"ה כששחט גם המיעוט שפיר יש מקום לומר דהכל חדא שחיטה היא ופסלה בו שהי' מדאורייתא, דהרי גם המיעוט צריך להיות נשחט. וכ"כ הנצי"ב בתשו' משיב דבר ח"ב סי' י"ד.

ואפסר דכשאחר גומר השחיטה אינו חשוב עוד כהמשך השחיטה, ולהכי אינו פוסל גם כן, ולפ"ז יש לעיין אם שהייה יפסול במיעוט בתרא כשהמשך השחיטה היה על ידי אחר.²

ולבן הקשו בגמ' למה למרק, ואמרו מצוה למרק, וברש"י ובתוס' כתבו שהוא כדי להוציא הדם יפה, ולא אמרו שהוא משום דמצוה לכתחלה לשחוט כולו, משום דכשאחר עושהו לא חשיב כהמשך לשחיטתו, וחשיב שנגמר כבר השחיטה ברוב סימנים.

יבואר ביאור התבואות שור והש"ש דהשהייה במיעוט בתרא הוי דין פסול

אך יש אחרונים שנראה מדבריהם שהביאור ברש"י הוא אחר, דלעולם ס"ל לרש"י דהכשר השחיטה הוא ע"י הרוב, אלא דכיון שהמשיך לשחוט, והוי המשך השחיטה, א"כ השהייה שהיתה פוסלת את השחיטה, דיעו' בתבואות שור ס' כ"ג סק"ט דמדמי להא דזבחים כ"ט דקאמר גבי פיגול דמצוה לאחר שהוכשר שיחזור ויפסל, בזב ובה שטבלו בשביעי שלהן ונטהרו ואח"כ חזרו וראו דסותרים, ומבואר עכ"פ דהשהייה שאח"כ פוסלת את השחיטה שכבר הוכשרה.

וכן מבואר מדברי הש"ש ש"א פכ"ב, שכתב לדון בספק שהייה במיעוט בתרא, די"ל דאיכא חזקת כשרות, כיון שכבר הוכשר ע"י הרוב, והשהייה שאח"כ פוסלת,

יבואר תירוץ הרווחא שמעתתא דרך בשחיטת חולין ס"ל לרש"י דשהייה פוסלת במיעוט בתרא

יבואר אם מחשבת שלא לשמו פוסל במיעוט בתרא

והנה בתוספתא זבחים פ"א ה"ב אמרו שחטו לשמו ומירק שלא לשמו כשר שכבר הוכשר בשחיטה, ומבואר דשלא לשמו אינו פוסל במיעוט בתרא, ותקשי לרש"י דס"ל דשהייה פוסל במיעוט בתרא, ובאחיעזר ח"ג סימן נ"א העירו לו בזה, וכתב דבלא"ה התוס' הקשו מהתוספתא שהכשירו שהיה במיעוט בתרא, וא"כ ע"כ דרש"י ס"ל דהבבלי פליג על התוספתא, וא"כ הך תוספתא דהכשיר שלא לשמה במיעוט בתרא איזל למעמי' דמכשיר גם שהייה במיעוט בתרא.³

והנה אי נימא דמחשבה שלא לשמה אינה מחשבה הפוסלת אלא חסרון הכשר הקרבן, דמפקיע את הלשמה, אפשר דבזה לא פוסל מחשבה זו במיעוט בתרא אחר דכבר הוכשר הקרבן, דמה ששהייה פוסל במיעוט בתרא אינו אלא משום דשהייה פוסלת את השחיטה כמש"כ באמרי משה.

אבל למה שכתב מרן הגר"י דמחשבת שלא לשמה היא מחשבה הפוסלת בקדשים, אפשר דשפיר פוסל במיעוט בתרא כמו דשהייה פוסל במיעוט בתרא וצ"ע משי"כ בתוספתא שאין המחשבה פוסלת במיעוט בתרא.

ואפסר דכל מחשבה שאינו יכולה להפקיע הלשמה אינה פוסלת, ולהכי כיון שאחר שחיטת הרוב שכבר הוכשרה השחיטה אי אפשר להפקיע הלשמה תו לא פסלה בה מחשבה זו.

וכבר ביארו בזה שלא יסתור מש"כ התוס' במנחות דף מ"ב ע"ב שכתבו דציצית שצבעה לשמה ושלא לשמה פסולה כמו מנחה שקמצה לשמה ושלא לשמה, דבפשוטו הוא סותר למש"כ הגר"י דבקדשים אין המחשבה מפקעת את הלשמה אלא המחשבה פוסלת את הקרבן, דא"כ ציצית לא דמי כלל לקדשים, וכבר עמד בזה בקובץ שיעורים, אבל אי נימא דרך מחשבה שיכול להפקיע מלשמה היא מחשבה הפוסלת נחא, דאי חזינו דלשמה ושלא לשמה פוסל בקדשים ע"כ שמוחשבה זו יכולה להפקיע את הלשמה ולהכי היא פוסלת.

ובספר מנחת אברהם יומא דף ל"ב ע"ב כתב דלמה שנתבאר דכל הדין דמיעוט בתרא הוא מכלל השחיטה הוא רק בשחיטת חולין אבל בדין שחיטת קדשים דהדין שחיטה הוא משום דלדם הוא צריך דין שחיטה הוא רק הרוב, מיושב היטב מדברי התוספתא דאין פסול מחשבה דשלא לשמה במיעוט בתרא כיון דאין זה שייך לשחיטת קדשים.

בענין אם הפריש מן הרע על היפה ועשה תשובה אם צריך להישאל על ההפרשה

והמעשר מעיקרא, האם חייב להשאל על התרומות ומעשרות שהפריש, שהרי כבר תיקן הכל בתשובה, ואם ישאל הרי נתברר שמעולם לא חטא, ואם כן אין תשובתו תשובה, ונאבדו זכויותיו שנעשה על ידי תשובתו ששב מאהבה.

נשאלתי במי שהפריש מן הרע על היפה ונודע לו שהוא חטא, או שהפריש מעשר קודם לתרומה ועבר על מלאכתו ודמעך לא תאחר, ועשה תשובה מאהבה שאמרו בגמ' ביומא (דף פ"ז ע"א) דזדונות נעשו לו כזכויות, ואחר כך נתברר לו שאפשר להשאל על התרומה והמעשר ולעקור התרומה

² ואין בזה סתירה מדברי התוס' יומא דף ל"ג שכתבו בקושי' הגמ' מאחר ששינוי דברובו סגי למה לי למרק והקשו הרי בחולין גם כן לכתח' בעינן שישחט כל הסימנים, וכתבו דכיון שנשחט בשניים נראה כשהייה, ונראה כנשחט על ידי שניים דבקדשים פסול, ומדבריהם נראה דפוסל שהייה גם בשניים, אבל האמת הרי התוס' פליגי על רש"י וס"ל דלא פוסל שהיה במיעוט בתרא, אלא שכתבו דנראה כשהייה, ולהכי אפשר דלרש"י לא פוסל שהייה אלא כשנעשה השחיטה באחד.

³ ויעויין מש"כ הרא"ש חולין (פרק ב סימן ו') ושהייה יש לנו להחמיר כדברי רש"י דמסתבר טפי

ונראה פשוט שחייב להשאל על תרומה דידה, וכמש"כ במנחת חינוך מצוה ע"ב ובחזו"א דמאי סי' כ"א ס"ק כ"א שצריך להשאל כדי לבטל את העבירה שבמעשה ההפרשה.¹

וא"כ כיון שיכול להשאל ולבטל חטאו כל שאינו נשאל הרי הוא עדיין מחזיק בחטא ולא עזבו, ומתנאי התשובה הוא שיעזוב חטאו, וגם חרטתו אינו חרטה גמורה, שהרי אם הוא מתחרט על מה שעשה והיה רוצה שלא יעשה כלל, שהרי זהו שורש התשובה, שעקירת הרצון עקירת המעשה, ואם יכול לעקור המעשה ואינו עוקרו אין כאן עקירת הרצון לחטא ולא מהני תשובתו, ואם כן בודאי צריך להשאל על חטאו.

בענין מי שאכל מזונות בטפל אם עולה לקידוש במקום סעודה

ונשאלתי במי שקידש על היין ואכל קרקרים עם העריג שאין בו תולעים ועיקר אכילתו היה ההעריג ובירך עליו שהכל ובורא נפשות האם עלה לו לקידוש במקום סעודה.

ונראה פשוט שלא עלה לו שהרי אין כאן קביעות אכילה כלל שהרי לא אכל דבר שטעון ברכה לאחרים במקומו וע"כ שאין קביעות אכילתו במקומו ולכן לא יצא יד"ח דקידוש במקום סעודה.

ואע"פ דמסתברא שיצא יד"ח מצוה שהרי סו"ס אכל מצוה והיינו כשאכל המצה בפני עצמה

ובענין אם יפסיד זכויותיו שנעשה על ידי תשובתו, אפשר שכל שעושה כדי לעקור חטאו אינו מפסיד זכויותיו שעשה.

וכבר נשאלו בדומה לזה על מי שמוחל לחבירו על לשון הרע שדבר עליו שכתב החפץ חיים בשמירת הלשון בשער הדיבור שכל המצוות של המספר עוברים למי שדסיפרו עליו לשון הרע, אם כשמוחל מפסיד זכויותיו שזכה מחבירו.

ושמעתי שמרן בעל דרך אמונה זצ"ל אמר שאינו מפסיד, ומרן בעל אילת השחר זצ"ל אמר [ע"י אילת השחר עה"ת ויקרא י"ט ט"ז] דמ"מ מצוה יותר גדולה היא למחול לשני.

להפג מליחות ההעריג מ"מ יצא כיון שאכל המצה ואפי' שלא נתכוון למצוה יצא להרמב"ם שהרי נהנה באכילתו, כמש"כ הר"ן סוף פ"ג דר"ה.

אבל לענין כוית ראשון בסוכה תליא מהו מצוותו אם מצוותו אכילה וסגי בכית הכי נ מי דיצא בכ"ה א"ע"פ שאכלו בתורת טפל אבל אם המצוה היא הישיבה בסוכה בודאי אינו יוצא בזה שהרי אינו חייב בסוכה.

ואם אכל כדי שביעה שמתחייב בברכת המזון יש לעיין איך נפטר מברכת המזון של תורה בברכת בורא נפשות והרי הטפל צריך ברכה כמבואר במשנה דף מ"ד ובתוס' שם אלא דנפטר בברכת העיקר ואכל בזה איך יפטר בבורא נפשות וצ"ע.

ביאור מה שאומרים והכהנים והעם בעבודת כהן גדול ועושים מזה עסק גדול

תשובה תמצא סליחה אך לא תטהר הנפש טוהר שלם להיות העונות כלא היו וזלתי כאשר יטהר האדם את לבו ויכין את רוחו כאשר יתבאר, והיינו שיש טהרה שלא נשארים העבירות כלל, וכל זה נעשה ביוה"כ שבו אנו מבקשים על הכפרה וכמו שכתוב 'מחיתי' כעב פשעיך וכענן חטאותיך' והיינו כמו שעבר העב או הענן ונשארים השמים 'לעצם השמים לטהור', כך הוא בכפרת יוה"כ כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתם מכל חטאתיכם.

וכיצד סדר הדבר שיום הכיפורים מכפר ומעביר את החטא מן העולם ומטהר את הנפש, מבואר בתורה שלא התשובה היא המכפרת, אלא עיצומו של יום מכפר, **כי ביום הזה יכפר עליכם**, ולדברי רבי יום הכיפורים מכפר גם בלא התשובה, ואפי' לדידן דקי"ל שאין יוה"כ מכפר בלא תשובה היינו שיש תנאי בכפרה לתשובה, אך המכפר הוא עיצומו של יום, ומה המיוחד ביום הכיפורים שבו מתכפרים העונות **כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו** מבואר שהעמידה לפני ה' יתברך היא המכפרת, היינו שהמציאות של העמידה והקירבה לפני מלכו של עולם היא המטהרת ומכפרת את האדם מכל הטומאות שבו.

וכל זה בא ממדרגה אחר מדרגה שמתקרב אליו יותר ועד שהוא בא לפנינו משכב בתפלה נעילה, והווייתו בתפלה היינו שאנו אומרים לקב"ה שאנו כל רצוננו לעשות רצונו ולהיות קרובים אליו ולא רחוקים ועי"ז אנו זוכים לטהרת הלב, ותכלית העשרת ימי תשובה וכל הקירבה שאנו מתקרבים אליו הכל הוא לבוא בנעילה ממש לפניו יתברך.

וזהו הזמן של יום הכיפורים שהוא זמן נעלה וכן מואר שהוא העמידה לפני יתברך בקירבה גדולה למאור, ולכן הווייתו הוא בתוך התפלה וגם הווייתו הוא בעמידה וכל זה כי בוודאי אנו אומרים שאנו רוצים להתקרב אליו יתברך ולשבור כל המחיצות המפסיקות בינו לבין אלוהים.

והנה במהר"ל בדרשה לשבת שובה מבאר דמה שלוקחים שני שעירים שיום בתואר ובקומה ובלקחתן כאחד, אחד מכניסים דמו לקה"ל והשני שולחים לספרא אחרא לעזאל, וכפרה זו מכפרת על כל העבירות, וצ"ב מהו הכפרה של השעיר המשתלח שמכפר על כל העונות, ומבאר שם שלוקחים שני שעירים שדמם דומה לדם אדם [כמב' בפ' וישב וישחטו שעיר עיזים ויטבלו את הכותנת בדם וברש"י לפי שדמה דומה לדם האדם], ובאדם יש שני חלקים, לפעמים עובד לקב"ה, לפעמים ליצ"ה, כמו שאומרים בסליחות עובד שני אדונים.

והאמת שבקביעות האדם רצונו אינו אלא לעבוד לקב"ה, וזה שעובד לפעמים את היצ"ה, זה משום שרצונו מצייל לכלכלו, וזה רק חיצוני מומן, כמו שנאמר 'אל תראו שאני שחרחרות לגמר חתימה טובה'.

הפסיד שנשחט ונזרק ואילו השני הולך לטייל בהרים אך בסוף הטיוול נזרק לעזאל ונמצא שאותו שנקרב לה' הוא זכה שנקרב דמו לפני ולפנים, והשני הוא נשא את כל עונות ישראל ונסקל והלך למקום החיצונים שהוא חסרתא אחרא.

והנה ברש"י (סוף פרשת ויקרא) כתב וז"ל רבי יוסי אומר אם נפשך לידע מתן שכרן של צדיקים צא ולמד מאדם הראשון שלא נצטווה אלא על מצות לא תעשה ועבר עליה ראה כמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו וכי אנו מרה מרובה של טובה או של פורענות היו אומר מהי טובה אם מדת פורענות המעוטה ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו מדה טובה המרובה היושב לו מן היסודות והתנודות והמתענה ביום הכיפורים על אותה כמה וכמה שיובה לו ולדורותיו ודורותיו עוף טהור כל הדורות'.²

ולפעמים כשנאמר כבר לפני נעילה מרגישים ציטאון וכבר עולה במחשבה מתי יצא הצום, ויש לעורר בזה כמה יכול ליכות האדם בכל רגע שמקיים את המצוה של תענו את נפשותיכם, וכמה יש לייקר כל רגע שאנו נמצאים בעל כפיו של ד' יתברך.

ביוה"כ מנהג כל כלל ישראל לעשות עסק גדול מאמירת והכהנים והעם כשהיו שומעים את השם וכו' היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים בשכמל"ו, ומנגנים שם באריכות גדולה שעה ארוכה, ויש להעיר מה ראו לנהוג ישראל דבר זה, שהרי לכאן אין הכריעה וההשתחויה עיצומו של יום, דהרי לכאן לא היה בכריעת הכהנים והעם עבודת היום של יוה"כ, אלא הוא מוכבד שמים שנוצרים ומשתחוים לכבודו של מקום.

והנראה בזה בעינינו, הדנה בכל השנה אנו מתפללים בכל יום סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכינו כי פשענו כי מוחל וסולח אתה, וכן בכל מקום שאנו מבקשים סליחה בסדר התפלה אנו מזכירים לשון סולח ומוחל, אבל איננו מזכירים לשון כפרה, ורק בלשון יוה"כ מזכירים בכל התפלה לשונות כפר סלח לנו מחל לנו כפר לנו, וכן אומרים 'ותתן לנו ה' אלוהינו את יום הכיפורים הזה למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחול בו את כל עונותינו', 'מחה והעבר פשעינו וחסאתינו מנגד עיניך', וצ"ב טעמו של דבר.

והביאור בזה י"ל דכל חטא שחטא האדם החטא נשאר וקיים, ובורא מלאך רע המקטרג עליו, וכמו שאיתא במשנה (אבות ד' ג') 'עשה עבירה אחת קנה לו קטיוור אחד', והיינו שמעשה החטא של האדם הוא קיים במציאות, ואם אדם דיבר לשו"ר או חטא בבטול וכל עבירה שעשה, הוא פגם וקבל עליו עולמות העליונים, וקלקל את עצמו, ונעשו לו מחיצות המפסיקות בינו לבין קונו, וכדבריו של התוהר דבורה שהמלאך הרע שנברא מחמת חטאו הוא צריך להתפרנס, וכשהוא מבקש מאת הקב"ה שיפרנסו שורת הדין היתה שיאמר לו לך למי שבראך שיפרנסך, והיה המשחית ההוא הולך ומיסר את האדם שחטא או שנטל נשמתו, והקב"ה נושא עון וזן מפרנס את המלאך הרע שברא האדם ונעשה נגד רצון הקב"ה.

ועוד עשה האדם בזה שעבר את העבירה שהוא פגע בכבוד מלכו של עולם שעשה מעשה שהוא נגד רצונו יתברך, ולזה באה הבקשה למחילה וסליחה דהיינו שימחל הקב"ה על הפגיעה והמרידה בכבודו ויוון את המלאך המשחית לבטלי יסחית את האדם שבראו, אך מ"מ החטא נשאר קיים במציאות והטומאה והרעו לרע שהביא החטא נשארים קיימים באדם.

אך בקשת כפרה שונה היא מבקשת סליחה, דלשון כפרה היינו לשון קינוח, וכמו 'כיפורי זהב' שנעשו לקינוח הדם בבהמ"ק, וכן בגמ' בגיטין (דף נ"ו) איתא לגבי נירון קיסר שבא על ירושלים וכשאמר לו התינוק ונתתי את נקמתי באדם ביד עמי ישראל אמר 'קדשא בריך הוא בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא', והיינו שמקנת את העבירה ולא נשאר מומנה שום רושם, וזה המידה הי"ג ב"ג מידות של רחמים וקנה', שהאדם נשאר נקי מטומאת העבירה, וברבינו יונה בשערי תשובה כתב 'ואנחנו לכל

¹ ויעיין ברעק"א בקידושין דף מ"ו שהמפריש מן הרעה על היפה חייב להשאל, משום שהאיסור אינו רק כבעשה התפירה, אלא האיסור הוא במה שהתפירה על רקע קיימת, ולכן צריך להשאל לבטל את מה שהוא ממשיך בחטא, ובהו ביאר דברי התוס' בקדושין דף מ"ו שכתבו דאיכא תרי חטאים בהפריש מן הרעה על היפה, וביאר דכוונתם הישני הוא במה שהתפירה קיימת ואינו מבטלה, אבל מדבריו נראה שהיו מעלו להשאל ולבטל גם את עבירת המעשה הפרשה, אלא שאם התפירה אינה חלה אינו יכול להשאל עליה דהוי כאכלה כולה שאין נשאלין עליה.

² ומי ששם את הדברים על ליבו ולמדו קודם יום הכיפורים את כל הסדר העבודה ומתבונן במה שאומר בתפילה, והוא מאמין בכפרת יוה"כ, יכול ליכות לצאת עשיר גדול מאוד מיוה"כ, אך מי שאינו אלא מחכה מתי יצא הצום, הוא יכול ח"ו להפסיד דברים נפלאים אלו, וכדברי הרמ"א שמי שאינו מאמין בכפרת יוה"כ אינו זוכה לכפרה זו, ואאמ"ר הגאון זצ"ל אמר מושל לדבר זה ממש"כ בספר באר יוסף (פרשת אחרי) שישני שעירי יוה"כ שניהם שווים במראה ובקומה ולקחתן כאחת וכשנאמרים ולקוחים את אותו של לה' נראה כי בכיכול הוא

